

RADU FLORESCU

(13 noiembrie 1931 - 7 septembrie 2003)

În amurgul fierbinte al primei duminici din septembrie 2003, la doar câteva săptămâni de la încheierea unei noi campanii de săpături arheologice la Capidava, a plecat fulgerător dintre noi Radu Florescu. Vestea năucitoare, neverosimilă a dispariției sale s-a răspândit cu repeziciune, umplându-ne de consternare pe colaboratori și admiratori, cunoscuți, foști studenți, pe toți cei apropiați profesorului.

Personaj vital, tonic și cordial, cu o minte iscoditoare și ocolită de prejudecăți, dăruit cu o uimitoare forță analitică, discurs seducător și har profesoral, împărtășind cu nobilă generozitate erudita-i cunoaștere, profesorul a reprezentat vreme de multe decenii una dintre cele mai pertinente, ascultate și urmate voci ale cetății. Răpit dintre numeroasele sale proiecte intelectuale în plină forță creatoare, el lasă posterității împlinirile unui destin cultural de excepție.

Radu Florescu s-a născut la 13 noiembrie 1931 într-o familie cu vechi tradiții intelectuale și ale cărei rădăcini cunoscute se regăsesc prin boiernași, învățători și preoți de obște în Oltenia de munte încă în primele decenii ale veacului al XIX-lea.

Tatăl său, Grigore Florescu – unul dintre cei mai străluciți discipoli ai marelui magistru Vasile Pârvan și respectat în rândurile generației sale deopotrivă pentru știința de carte și statura morală ce l-au însoțit până la sfârșit – i-a vegheat și inspirat educația, reprezentând cu siguranță cel mai important model intelectual al tânărului licean de la Sf. Sava. Deschiderea sa spirituală a avut sensibil de câștigat și în urma participării la dezbaterile ce reuneau, în atmosfera plină de emulație a casei părintești, cele mai prestigioase personalități ale arheologiei românești din epocă - Constantin Daicoviciu, Vladimir Dumitrescu, Radu Vulpe, Ion Andrieșescu, Dumitru Tudor, Dorin Popescu, Horia Teodoru ș.a. - , cu toții uniți în „aristocraticul club” al foștilor bursieri la *Școala Română de la Roma*.

Însoțindu-și cu interes și apoi entuziasm părintele în campaniile-i arheologice de la Capidava încă de la cea mai fragedă vârstă, Radu Florescu va urma o solidă formație intelectuală în acest spirit, care cuprindea vaste cunoștințe

de istorie, de istoria artei și arhitecturii antice. pe lângă subînțelesele limbi clasice și moderne.

Congener cu nume ce se vor dovedi marcante în domeniile arheologiei și muzeografiei românești din cea de-a doua jumătate a secolului trecut (Iulian Antonescu sau Alexandru Vulpe), Radu Florescu urmează studii universitare la Universitatea din București, absolvind cursurile Facultății de Istorie în 1954, cu o excelentă lucrare de licență - *Agricultura în Dobrogea la începutul stăpânirii romane* - , reținută și publicată la scurtă vreme în paginile prestigioasei reviste Studii și cercetări de istorie veche (SCIV, VII, 1956, 3-4, p. 367-392; II, SCIV, VIII, 1957, 1-4, p. 149-167).

Se va dedica fără întârziere unei cariere de cercetare, ce debutează în cadrul Institutului de Istoria Artei, pentru a continua între anii 1956-1960 la Institutul de Arheologie din București. În anul 1960 Radu Florescu va trece în cadrul Direcției Monumentelor Istorice, unde începe să-și dedice eforturile în slujba monumentelor și ocrotirii acestora. Activitatea în cadrul D.M.I. tocmai în anii maturizării științifice îi va oferi nu numai șansa lărgirii orizontului profesional, prin contactul direct cu monumentele și cu arhitecți de excepție, dar mai ales acel mediu favorizant de expresie pentru gândirea sa profund analitică și formația sa intelectuală polivalentă. De această perioadă se leagă teme generoase de cercetare cu aplicare istorică și arheologică, de topografie și arhitectură antică, ce-l poartă asupra ansamblului monumental de la Adamclisi sau a scenelor Columnei lui Traian de la Roma (subiecte de studiu ce-i vor rămâne aproape până la sfârșit), în campanii de săpături arheologice la Drobeta sau la Capidava, singur sau alături de marcanți colegi de generație, ori spre analiza comparată a monumentelor antichității greco-romane. Este perioada unor mari acumulări intelectuale, fructificate mai apoi în paginile nenumăratelor volume științifice și de popularizare, prin albume și cataloage de expoziție, ori cursuri universitare ale profesorului. Experiențele sale profesionale din această perioadă îl marchează, în egală măsură, în sensul cristalizării unei concepții sistemice critice asupra evidenței, conservării, restaurării și punerii în valoare a siturilor, monumentelor, cât și al inventarului mobil al acestora.

În anul 1964 Radu Florescu trece la Direcția Muzee din cadrul Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă (instituție înființată cu numai doi ani mai devreme, la 9 iunie 1962, prin separarea de fostul Minister al Învățământului și Culturii, și care reprezenta în epocă echivalentul actualului Minister al Culturii și Cultelor). În cadrul instituției pe care o va conduce, ulterior, vreme de mai mulți ani, va conlucra cu mari personalități ca Vasile Drăguț, Vasile Florea, Dan Grigorescu, Lucian Roșu, Georgeta Stoica etc. De această etapă a carierei sale se leagă articularea și consolidarea întregului domeniu, prin coordonarea unor cercetări sistematice muzeale și introducerea conceptelor moderne de evidență și conservare muzeală, deopotrivă cu valorificarea specifică. Tot în această perioadă, Radu Florescu devine principalul organizator al unor importante expoziții de istorie și arheologie, pe care le va itineră în întreaga Europă: *Tezaurul istoric al României* (în Suedia, Anglia, Franța, 1968), *Romanii în România* (Germania, 1969). Va începe, totodată, să predea istoria artei vechi și arheologie la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, contribuind la pregătirea viitorilor muzeologi, sub îndrumarea prof. Corina Nicolescu.

În anul 1974 devine director adjunct al Direcției Monumentelor Istorice, iar

din 1975 se implică în formarea și perfecționarea profesională a muzeografilor din muzeele de istorie, în cadrul Centrului de Perfecționare al C.C.E.S, unde îndeplinește funcția de șef al sectorului muzeu. Radu Florescu este unul dintre artizanii textului care va sta la baza Legii ocrotirii patrimoniului cultural național al RSR nr. 63/1974, care reprezenta la acea vreme – în ciuda unor imixtiuni care au generat deturnări abuzive – unul dintre cele mai moderne acte legislative europene. În condițiile intensificării măsurilor restrictive și a modificărilor cadrului legislativ impuse de către regimul dictatorial, Radu Florescu va trece în 1979 la catedra de Muzeologie din cadrul Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, unde se va consacra formării a unora dintre cei mai buni istorici de artă, muzeografi și restauratori, conservatori și creatori de artă de mai târziu și – prin practica arheologică de pe șantierul-școală de la Capidava – cultivării respectului și sensibilității pentru monumente în rândul tinerilor săi studenți, prin relația nemijlocită cu acestea.

La 8 martie 1980 obține și binemeritul titlul de doctor în specialitatea „Istorie universală antică și arheologie” la Facultatea de Istorie-Filozofie a Universității din București, cu o teză asupra căreia lucrase în mod sistematic, *„Arhitectura militară romană în Dacia și Scythia Minor*, coordonată științific de către acad. Emil Condurachi.

Anul 1990 îl află în plină maturitate creatoare și marchează revenirea profesorului în agora. Se va dăruie încă din primele zile ale lui ianuarie 1990 în slujba patrimoniului cultural, luptând pentru rearticularea unui nou cadru legislativ și remodelarea instituțiilor. Lider incontestabil al domeniului, devine la 6 februarie al aceluiași an președinte al noii Comisii a Muzeelor și Colecțiilor, între 1992-1996 prim președinte al Comitetului Național Român ICOM, iar între 1993 și 1997 director general al Muzeului Național de Istorie a României din București. În această ultimă calitate, va declanșa începuturile și va contura direcțiile procesului de reșezare a celei mai mari instituții muzeografice din România, pentru un nou secol și un nou mileniu.

În tot acest timp, va continua să servească domeniul, cu multă energie și pricepere, de la catedră. Cursurilor de la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” li se adaugă acum prelegerile ținute la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” și Universitatea „Spiru C. Haret” din București, Universitatea „Valahia” din Târgoviște și eforturile de a iniția sau sprijini apariția unor departamente moderne de studii muzeologice, de conservare și restaurare, de istorie antică și arheologie, etnologie și antropologie în multe dintre aceste instituții de învățământ superior, conducerea de lucrări de diplomă și de doctorat, publicarea de cursuri universitare etc. Superba sa bibliotecă de specialitate – adunată cu grijă vreme de două generații de cărturari – a fost atâția ani și cu atâta generozitate deschisă pentru generații de studenți și doctoranzi, tineri și mai bătrâni colaboratori. Un personaj cu o gândire sistematică și acționând cu metodă, spirit tolerant și cu mare iubire creștină de semeni – uneori chiar deasupra limitelor multora – a fost mereu un mare pedagog și îndrăgit model pentru cei tineri. Alături de regatata sa soție, Gloria Ceacalopol, Radu Florescu a fost un adevărat „boier”, cu casa mereu deschisă, fiind de notorietate bucuria cu care își primeau prietenii și savantele, pantagruelicele ospețe pe care le ofereau celor dragi.

Tatăl său, Grigore Florescu, fusese un specialist *par excellence*. Un mare învățat care a cultivat sobrietatea educației romane și a înlăturat, voit și sistematic, ispita de a se dispersa în domenii prea variate, preferând a se concentra în specializarea sa la civilizația romană, și din aceasta, numai la domeniul arheologic și la cel epigrafic. Moștenind educația riguroasă a ilustrului său părinte, dar risipit cu mare generozitate - cum numai adevărații umaniști știu să o facă - între istorie și epigrafie, artă și arhitectură antică, istoria artelor, antropologie, etnologie sau muzeologie, Radu Florescu impresionează prin orizontul său intelectual. Un personaj extrovertit și ludic, curios, sensibil prin formația sa enciclopedică și colaborării cu fizicieni, chimiști, biologi sau matematicieni, un entuziast al noutății tehnologice care a adoptat la senectute computerul ca unealtă indispensabilă de lucru cu o ușurință de invidiat pentru alții cu mult mai tineri. Creația sa literară - după cum lesne va observa cititorul, parcurgând paginile de mai jos - se constituie într-un impresionant număr de volume, studii și articole, recenzii, de studii introductive, prefețe, ediții îngrijite și traduceri, lucrări de știință popularizată, cataloage de expoziție, lucrări de cartografie, ori cursuri universitare și postuniversitare. Lucrările sale, pe lângă sisteme și concepte moderne de abordare, introduc un mesaj cultural divers și necesar, de la monografia strictă, specializată, și până la albumul elevat destinat unui mai numeros public, sensibil și eterogen din punct de vedere al educației.

Destinul lui Radu Florescu s-a îngemănat cu cel al șantierului arheologic de la Capidava, pe care l-a coordonat mai bine de patru decenii. Predestinat Capidavei prin întreaga legație științifică părintească, dar și printr-o mistuitoare pasiune personală, profesorul Radu Florescu a servit acest excepțional sit al patrimoniului arheologic românesc cu mare pricepere. Mărturie a râvnei sale stau nenumăratele albume și cărți, studii, materiale de popularizare, zeci de serii de studenți care și-au lăsat parte din suflet la Capidava, fermecați de frumusețea locului, de șarmul și de învățătura excepțională a profesorului. Visele împlinite din ultimii ani sau rămase *in nuce* privitoare la modernizarea bazei arheologice, la reorganizarea și sistematizarea depozitelor, informatizarea inventarului, proiectarea unui nou spațiu de expunere muzeală pentru întregul sit și artefactele descoperite, campania susținută de conservare și restaurare a fortificației înseamnă tot atâtea proiecte în care profesorul a pus moderna-i concepție și vizionară stăruință. Radu Florescu nu înceta să ne uimească! Pentru mulți dintre noi, colaboratori științifici apropiați, a fost de-a lungul anilor un adevărat magistru, înțelept sfătuitor, purtătorul de confort sufletesc în clipe grele - un mare și generos prieten.

Depănând amintiri, Radu Florescu povestea, într-un moment de tandră sinceritate, că el și Capidava aveau împreună o „istorie” de 68 ani, care începea atunci când fusese adus pe șantier pentru întâia dată de către ilustrul său părinte, la vârsta de trei ani și jumătate. „Capo” - așa cum îl chemau cei apropiați - nu a mai părăsit de atunci vreodată Capidava. Până pe 7 septembrie 2003. Erudit și vizionar, cu un *cursus honorum* strălucit și o creație științifică și culturală pe măsură, Radu Florescu lasă moștenire idei, fapte și atitudini care și-au depășit în bună măsură veacul.

Sit tibi terra levis, magistre!

LISTĂ DE LUCRĂRI

Teza de doctorat

Arhitectura militară romană în Dacia și Scythia Minor, în specialitatea „Istorie universală antică și arheologie” (conducător științific acad. Emil Condurachi), susținută la Universitatea București, Facultatea de Istorie-Filozofie, la 8 martie 1980.

Volume

Gr. Florescu, R. Florescu, P. Diaconu, *Capidava. Monografie arheologică, I*, București, 1958.

Repertoriul monumentelor și obiectelor de artă din timpul lui Ștefan cel Mare, București, 1958 (colaborare R. Florescu).

R. Florescu, *Cucerirea romană în provinciile sud-dunărene* (lucrare documentară), Comisia pentru studierea formării limbii și poporului român, 1960, 450 p.

Radu Florescu, *Arta pe teritoriul României din cele mai vechi timpuri până la mijlocul secolului al VI-lea, în Istoria Artelor Plastice în România*, București, 1968, vol. I, p. 49-89.

Radu Florescu, Răzvan Theodorescu, *Arta pe teritoriul României de la mijlocul sec. al VI-lea până în primele decenii ale secolului al XIV-lea, în Istoria Artelor Plastice în România*, București, 1968, vol. I, p. 91-113.

Radu Florescu, *Arta dacilor*, București, 1968, 92 p. = *L'art des Daces*, Bucarest, 1968, 58 p. avec illustr. + 55 illustr.

Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *Dicționar enciclopedic de artă veche a României*, București, 1980, 368 p. cu ilustr. și h. + 8 pl. ilustr. color.

Radu Florescu, *L'art de l'antiquité daco-roumaine*, Bucarest, 1986, 171 p.

Radu Florescu, *Bazele muzeologiei*, București, 1994.

Radu Florescu, *Istoria civilizației creștine*, București, 2000, 278 p.

Studii și articole

R. Florescu, *Un tip ceramic necunoscut din veacul al VI-lea*, SCIA, 2 (1955), 3-4, p. 338-342.

R. Florescu, *Note despre olărie smălțuită din sec. X-XI*, SCIA, 3 (1956), 1, p. 290-292.

R. Florescu, *Agricultura în Dobrogea la începutul stăpînirii romane*, I, SCIV, 7 (1956), 3-4, p. 367-392; II, SCIV, 8 (1957), 1-4, p. 149-167.

R. Florescu, *Unele observații cu privire la ceramica decorată cu culoare roșie din așezarea târzie de la Capidava*, SCIV, 9 (1958), 1, p. 131-140.

Gr. Florescu, R. Florescu (Fl. Anastasiu, D. Vâlceanu, T. Mateescu, D. Teodorescu, P. Munteanu), *Săpăturile arheologice de la Capidava* (1957), MCA (6), 1959, p. 617-627.

Radu Florescu, *Problema originii ceramicii românești și unele descoperiri recente de la Capidava, în Omagiu lui George Oprescu cu prilejul împlinirii a 80 ani*,

- București, 1961, p. 199-210 (cu ilustr.).
- R. Florescu, *Noi puncte de vedere și noi propuneri cu privire la reconstituirea Monumentului triumfal de la Adamclisi*, în *Monumente istorice. Studii și lucrări de restaurare*, 1961, p. 159-186.
- Gr. Florescu, R. Florescu, Gl. Ceacalopol, *Săpăturile arheologice de la Capidava* (1958), MCA, 7 (1961), p. 571-579.
- Gr. Florescu, R. Florescu, Gl. Ceacalopol, *Săpăturile arheologice de la Capidava* (1959), MCA, 8 (1962), p. 693-704.
- R. Florescu, *Sur le type architectonique du Palais des Augustales de Sarmizegetusa*, Acta Antiqua Philippopolitana, Sofia, 1964, p. 95-104.
- R. Florescu, *Lucrul lemnului în așezarea feudală timpurie de la Capidava*, Revista de etnografie și folclor, tom 10 (1965), 5, p. 529-536.
- R. Florescu, *Problema originii bazilicii creștine și principia fazei târzii a castrului Drobeta*, Apulum, 5 (1965), p. 572-590.
- R. Florescu, M. Davidescu, *Importanța cercetărilor și studiilor de topografie istorică pentru organizarea activității muzeelor*, RevMuz 2 (1965), 27, p. 113-119.
- R. Florescu, *Descoperiri noi la Drobeta și reformele militare din a doua jumătate a sec. III e.n.*, RevMuz 2 (1965), p. 435-436.
- R. Florescu, *Cronica săpăturilor arheologice ale muzeelor în 1964. III*, Rev Muz, III/2, 1966, 185-188.
- R. Florescu, Mișu Davidescu, *Nouvelles découvertes du Haut Moyen-Âge à Drobeta*, în Actes du VIIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques, Prague, 1966, p. 212-213.
- R. Florescu, M. Davidescu, *Noi documente epigrafice descoperite la Drobeta*, Rev Muz 3 (1966), 3, p. 205-209.
- R. Florescu, *Date noi de la Capidava. În legătură cu cultura materială a zonei Dunării de Jos în perioada anterioară campaniilor lui Ioan Tzimiskes*, Apulum, 6 (1967), p. 266-267.
- R. Florescu, *Les phases de construction du castrum Drobeta (Turnu Severin)*, în Vorträge des 6. internationalen Limeskongresses in Süddeutschland, Köln-Graz, 1967, p. 144-151.
- R. Florescu, *Descoperiri noi la Drobeta și reforme militare din a doua jumătate a sec. III e.n.*, Sesiunea de comunicări științifice a Muzeelor de istorie, 1 (sept. 1964), București, 1970, p. 433-439.
- R. Florescu, Ioan Opriș, *Perfecționarea muzeografilor arheologi. Realizări și viziuni*, RevMuz 9 (1972), 6, p. 564-566.
- R. Florescu, *Problema stăpânirii bizantine în nordul Dobrogei în sec. IX-XI*, Pontica, 5 (1972), p. 381-400.
- R. Florescu, *Limesul dunărean în perioada târzie a Imperiului Roman*, BMI, 41 (1972), 3, p. 23-26.
- R. Florescu, R. Ciobanu, *Problema stăpânirii bizantine în nordul Dobrogei în secolele IX-XI*, Pontica, 5 (1972), p. 381-400.
- R. Florescu, N. Cheluță-Georgescu, *Săpăturile de la Capidava 1968-1974*, Pontica, 7 (1974), p. 417-435.
- R. Florescu, *Drobeta pe Columna lui Traian*, Drobeta, I, (1974), p. 315-321.

- R. Florescu, N. Cheluță-Georgescu, *Săpăturile de la Capidava*, Pontica, 8 (1975), p. 77-85.
- R. Florescu, *Date noi cu privire la cronologia Capidavei romane târzii*, Pontica, 8 (1975), p. 361-372.
- R. Florescu, *Considerații asupra Monumentului Triumfal de la Adamclisi*, RMM-MIA, 45 (1976), 2, p. 3-10.
- R. Florescu, *Burii de la Adamclisi?*, Pontica, 9 (1976), p. 65-78.
- R. Florescu, *Câteva observații cu privire la limesul transalutan*, Drobeta, 3 (1978), p. 55-61.
- R. Florescu, *Importanța izvoarelor arheologice pentru cercetarea istoriei tehnicii populare*, Studii și comunicări de istorie a civilizației populare din România, I, Sibiu, 1981, p. 29-32.
- R. Florescu, *Note de geografie antică*, Ziridava, 13 (1981), p. 29-48.
- R. Florescu, *Țara lui Dromihaites*, Pontica, 14 (1981), p. 153-170.
- R. Florescu, *Imago hominis*, Arta, 29 (1981), 1-2, p. 65-66.
- R. Florescu, *Cronica de lut a omenirii*, Arta, 28 (1981), 9-10, p. 14-15.
- R. Florescu, *Vasile Pârvan*, Arta, 29 (1982), 9, p. 21-23.
- R. Florescu, *Conservarea – restaurarea ca etapă a cercetării bunurilor culturale. Cercetări de conservare și restaurare*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2 (1982), p. 23-32.
- R. Florescu, *Limbajul artistic al Columnei lui Traian. Noi cercetări în domeniul istoriei artei românești*, București, ASSP, 1983, p. 6-14.
- R. Florescu, *Vitruviu, un precursor al etnologiei. Informații pentru o istorie a arhitecturii românești*, Ialomița. Materiale de istorie agrară a României, Slobozia, 1983, p. 330-336.
- R. Florescu, *Cercetarea științifică în muzeu*, AMN, 20 (1983), p. 743-750.
- R. Florescu, *Drumurile lui Traian la sud de Carpați în războaiele dacice. O nouă interpretare a imaginilor Columnei lui Traian*, Drobeta, 1984, p. 51-58.
- R. Florescu, *Monumente tomitane de școală constantinopolitană*, Pontica, 18 (1984), p. 193-202.
- R. Florescu, *Urbanizarea Daciei*, Sargetia, 18-19 (1984-1985), p. 149-167 = *L'urbanisation de la Dacie*, RRH, 24/1-2 (1985), p. 7-27.
- R. Florescu, *Granițele Daciei la Ptolemeu*, CCDJ, 1 (1985), p. 53-59.
- R. Florescu, *Calendarul dacic*, Symposia Thracologica, 3 (1985), p. 121-123.
- R. Florescu, *Casa – o dovadă de continuitate*, Muzeul Satului și de Artă Populară, 5-6 (1985), p. 131-132.
- R. Florescu, *Limesul dunărean bizantin în vremea dinastiilor isauriană și macedoneană*, Pontica, 19 (1986), p. 171-177.
- R. Florescu, *Observații cu privire la statul dac*, Symposia Thracologica, 5 (1987), p. 65-67.
- R. Florescu, *Contribuții la cunoașterea metrologiei dacilor în vremea domniei lui Decebal*, Tibiscum, 7 (1988), p. 153-164.
- R. Florescu, Z. Covacef, *Stratigrafia Capidavei romane târzii și feudale timpurii*, Pontica, 21-22 (1988-1989), p. 197-247.
- R. Florescu, *Cetățile dacice de pe Columna lui Traian*, Symposia Thracologica, 7 (1989), p. 324-330.

- R. Florescu, *Urbanizarea Dobrogei romane*, Pontica, 23 (1990), p. 99-127.
- R. Florescu, Cr. Matei, *State protoelenistice din nordul și vestul Pontului Euxin*, CCDJ, 13-14 (1995), p. 173-181.
- R. Florescu, *Cele două Tibiscum și granița de vest a Daciei romane*, Cercetări arheologice, 10 (1997), p. 365-370.
- R. Florescu, *Quelques observations sur le tracé et la partition de la bande à reliefs historiés de la Colonne Trajane*, Cercetări arheologice, 11, 2 (1998-2000), București, 2000, p. 457-496.
- R. Florescu, *Les routes de l'armée romaine pendant la première guerre daco-romaine de 101-102*, în *Istro-Pontica*, Muzeul tulcean la a 50-a aniversare, 1950-2000. *Omagiu lui Simion Gavrilă la 45 de ani de activitate (1955-2000)*, Tulcea, 2000, p. 175-200 + pl. I-V.
- R. Florescu, *Des tremblements de terre et des invasions en Scythie Mineure pendant l'Antiquité tardive*, Pontica, 33-34 (2000-2001), p. 451-457.
- R. Florescu, *L'épisode moesique de la première guerre dacique: une parallèle entre les reliefs de la collone Trajane et ceux du Monument triomphal de Adamclisies tremblements de terre et des invasions en Scythie Mineure pendant l'Antiquité tardive*, Pontica, 35-36 (2002-2003), p. 133-159.

Recenzii

- Gorana Tontchéva, *Starogr'ckata keramika v Muzeji na g. Stalin*, Izvestija Varna, 9 (1953), p. 29-41, în *Dacia*, N.S., 2 (1958), p. 515 – 516.
- Vojtech Ondrouch, *Reiche römzeitliche Gräber in der Slowakei*, Bratislava, 1957, 271 p., 38 fig. în text, 6 pl. culori, 55 pl. + 1 hartă, în *SCIV*, 9 (1958), 1, p. 232-233.
- Welizar Welkov, *Nouvelles inscriptions latines de Montana*, Arheologija, 7 (1955), 2, 1, p. 91-101, în *SCIV*, 9 (1958), 2, p. 519 -520.

Studii introductive, prefețe, ediții îngrijite și traduceri

- Istoria artelor plastice în România*, redactată de un colectiv sub îngrijirea acad.prof. George Oprescu (red. Radu Florescu ș.a.), București, 1968.
- Ion Miclea, *Romania antiqua*, cu un *Cuvînt înainte* de acad. Constantin Daicoviciu; studiu istoric explicativ de Hadrian Daicoviciu, București, 1969, VIII p. + XI p. + 141 ilustr. + 15 p. (consultanți științifici Hadrian Daicoviciu și Radu Florescu).
- Enciclopedia civilizației grecești*, București, 1970, *Prefață* și control științific de Radu Florescu, p. 5-14.
- Ion Miclea, *Columna*, Cluj, 1971, cu *Studiu și comentariu arheologic* de Radu Florescu.
- E. Drioton, P. du Bourguet, *Arta faraonilor*, București, 1972, *Prefață* de Radu Florescu, p. 5-18.
- Ion Burian, Bohumila Mouchova, *Misterioșii etrusci*, București, 1973, *Prefață* de Radu Florescu, p. 5-18.
- Jean-Claude Fredouille, *Enciclopedia civilizației și artei romane*, București, 1974, 295 p. cu ilustr., *Prefață* și control științific de Radu Florescu, p. 5-13.

- Georges Posener (în colaborare cu Serge Sauneron și Jean Yoyotte), *Enciclopedia civilizației și artei egiptene*, București, 1974, 308 p. cu ilustr. și h., trad. de Radu Florescu și Gloria Ceacalopol, *Introducere* de Radu Florescu.
- Guy Rachet, *Universul arheologiei. Tehnică – istorie – bilanț*, vol. I-II, București, 1977, Colecția Biblioteca de artă. Arte și civilizații (vol. I – 455 p. cu h. și ilustr. + 18 f. pl. cu ilustr.; vol. II – 447 p. cu fig. și tab. + 30 f. pl. cu ilustr.), trad. de Radu Florescu și Gloria Ceacalopol, *Prefață*, vol. I, p. 5-31 și *Note*, vol. I, p. 419-450; vol. II, p. 383-391, de Radu Florescu.
- Guido A. Mansuelli, *Civilizațiile Europei vechi*, trad. de Alexandra Slavu, București, 1978, vol. I-II (vol. I - 371 p. cu fig. + 47 f. ilustr.; vol. II - 384 p. cu fig. + 12 f. ilustr.), *Prefață* și control științific de Radu Florescu.
- H. Schliemann, *Pe urmele lui Homer*, vol. I-II, București, 1979, *Introducere* (vol. I, p. 5-26) și *Comentarii* de R. Florescu.
- Ion Miclea, *Adamclisi*, București, 1980, 23 p. cu fig. + 12 p. cu ilustr., *Cuvânt înainte* de Radu Florescu.
- Philipp Vandenberg, *Nefertiti*, București, 1980, 432 p. cu fig., h. + 18 f. ilustr., *Postfață* și *Note* de Radu Florescu.
- Vasile Pârvan, *Getica. O protoistorie a Daciei*, București, 1982, 608 p. cu fig., h. și tab. + 22 f. ilustr., ediție îngrijită, *Note* (p. 505-585), *Comentarii și postfață* (p. 588-604) de Radu Florescu.
- Fustel De Coulanges, *Cetatea antică*, București, 1984, 2 vol., *Prefață* de Radu Florescu.
- J. Winckelmann, *Istoria artei antice*, București, 1985, 2 vol., *Postfață* și *Note* de Radu Florescu.
- Franz Sales Meyer, *Ornamentica*, București, 1988, traducere și *Cuvânt înainte* de Radu Florescu.
- André Miquel, *Islamul și civilizația sa: sec. VII-XX*, București, 1994, vol. 1 (468 p.); vol. 2 (320 p.), trad. Gloria Dorothea Ceacalopol și Radu Florescu, *Cuvânt înainte* de Radu Florescu.
- Sabin Adrian Luca, *Sfârșitul eneoliticului pe teritoriul intracarpatic al României - cultura Bodrogkeresztúr*, Bibliotheca Musei Apulensis 11, Alba Iulia (1999), 72 p., rez. în limba germană (13 p.), 5 hărți, 4 planuri, 1 tab., 35 fig., *Prefață* (p. 6) de R. Florescu.
- Traian Valentin Poncea, *Geneza orașului medieval românesc extra-carpatic (secolul X-XIV)*, București, 1999, 290 p., *Prefață* de Radu Florescu.
- David I. Kertzer, *Ritual, politică și putere*, trad. de Sultana Avram și Teodor Fleșeru, București, 2002, 247 p., *Cuvânt înainte* de Radu Florescu.

Lucrări de știință popularizată

- Radu Florescu, *Capidava*, București, 1965, 72 p. cu pl. și h.
- Radu Florescu, *Mănăstirea Govora. Mic îndreptar*, București, 1965, 60 p. + ilustr., facs. și plan.
- Radu Florescu, *Ghid arheologic al Dobrogei*, București, 1968, 208 p., ilustr. și plan + 1 f. pl.
- Ion Miclea, *Elada*, București, 1968 (legende de albumul de Radu Florescu).

- Ion Miclea, *Persepolis*, București, 1971, *Studiu arheologic* (p. 7-24), legende, bibliografie sumară de Radu Florescu.
- Radu Florescu, *Adamclisi*, București, 1973, 43 p.
- Ion Miclea, *Egiptul faraonilor*, București, 1974, 64 p. cu ilustr. + 78 f. pl. cu ilustr. în parte color, *Prefață și Comentarii* de Radu Florescu.
- R. Florescu, I. Miclea, *Dragomirna*, București, 1976.
- Ion Miclea, Radu Florescu, *Prezențe musulmane în România*, cu o prefață de Iacub Mehmet (ilustr. și prez. grafică Ion Miclea), București, 1976, 24 p. + 40 f. ilustr.
- Ion Miclea, *Castelele Rinului*, București, 1976, *Studiu și comentarii*, p. 9-27 de Radu Florescu.
- A. Rădulescu, C. Scorpan, R. Florescu, *Itinerare arheologice dobrogene*, București, 1976.
- Ion Miclea, Radu Florescu, *Dragomirna*, București, 1976, 44 p. cu fig. + 44 f. pl. cu reprod.
- Ion Miclea, Radu Florescu, *Proboata*, București, 1978, 43 p. + 43 f. ilustr.
- Ion Miclea, *Dulce Bucovină*, București, 1978, *Studiu și comentarii* de Radu Florescu.
- Ion Miclea, *Dobrogea*, București, 1978, coordonator și autor text Radu Florescu.
- Radu Florescu, Ion Miclea, *Tezaure transilvane la Kunsthistorisches Museum din Viena*, București, 1979, 104 p. cu fig. + 68 f. ilustr. în parte color.
- Ion Miclea, Radu Florescu, *Strămoșii românilor. Vestigii milenare de cultură și artă*, vol. I-IV, București, 1980:
- I – *Preistoria Daciei*, 132 p. cu fig. și h. + 152 f. cu ilustr. în parte color
- II – *Geto-dacii*, 79 p. cu fig. + 163 f. cu ilustr. în parte color.
- III – *Decebal și Traian*, 96 p. cu fig. și h. + 142 f. cu ilustr. în parte color.
- IV – *Daco-romanii*, 1-2: 1. 124 p. cu fig. și h. + 134 f. cu ilustr. în parte color.; 2. p. 125-215 cu fig. + 129 f. cu ilustr. în parte color.
- Ion Miclea, *Adamclisi*, București, 1980, text Radu Florescu.
- Ion Miclea, *România - pământuri eterne. Valea Jiului – Țara Hațegului – Orăștia – Țara Zarandului – Hunedoara – Valea Mureșului - Deva, Sibiu, „Transilvania”*, 1980, 296 f. cu fig. și ilustr. în parte color, album cu fotografii de Ion Miclea și text de Radu Florescu.
- R. Florescu, *Die Kunst der Dako-Römischen*, București, 1986, 165 p.
- Radu Florescu, Ion Miclea, *Hurezi*, București, 1989, 44 p.
- Radu Florescu, Ion Miclea, *Histria* (= *The city of Histria*), București, 1989, ediție bilingvă, 100 p., 92 f. + 136 il.

Cataloage de expoziții

- R. Florescu, *Das Wirtschaftsleben*, în *Römer in Rumänien*, Ausstellung des Römisch-Germanischen Museums Köln und des Historischen Museums Cluj, Kunsthalle Köln, 12. Februar bis 18. Mai 1969, Köln, 1969, p. 55-57.
- Radu Florescu, L. David-Țeposu, *Kunst und Kunstgewerbe im römischen Dakien*, în *Römer in Rumänien*, p. 66-70.

- R. Florescu, *Observations sur l'histoire de l'ornementation dans l'antiquité sur le territoire de la Roumanie*, în *Trésors de l'art ancien en Roumanie*, Petit Palais, Paris, 1970.
- Guldet från Karpaterna, Historiska Museet i Stockholm, Stockholm, 1970 (în colaborare).
- R. Florescu, *La vita economica*, în *Civiltà romana in Romania*, Roma, 1971, p. 65-67.
- R. Florescu, L. Țeposu-David, *Arte e mestieri artistici nella Dacia romana*, în *Civiltà romana in Romania*, Roma, 1971, p. 83-89.
- Treasures from Romania*, British Museum, Londra, 1971, (în colaborare).
- R. Florescu, *Introducere*, în *Tezaurul din El Dorado*, București, aprilie-mai 1972.
- R. Florescu, *Introduction*, în *Exposition d'art ancien. Quinzaine roumaine à Bruxelles*, 1973.
- Radu Florescu, *Epoca romană*, în *Comori arheologice în regiunea Porților de Fier*, București, mai-iunie 1978, p. 143-147.
- Radu Florescu, *Das dakische Kunsthandwerk*, în *Die Daker. Archäologie in Rumänien*, Römisch-Germanisches Museum, Ausstellung vom 8. Juli bis 15. September 1980, Historisches Museum Köln, 1980, p. 35-44.
- H. Daicoviciu, R. Florescu, *Die dako-römischen Kriege vom Ende des 1. und Beginn des 2. Jh.*, în *Die Daker. Archäologie in Rumänien*, p. 86-106 = *Die Dako-Römischen Kriege vom Ende des 1. und Beginn des 2. Jahrhunderts*, în *Die Daker. Archäologische Funde aus Rumänien*, Ausstellungskatalog, Neue Hoffburg, Burggartensäle (11. Juni bis 4. Oktober 1981), Wien, Philipp von Zabern, Mainz, 1981, p. 86-106.
- R. Florescu, *Zur Geographie Rumäniens*, în *Goldhelm, Schwert und Silberschätze. Reichtümer aus 6000 Jahren rumänischer Vergangenheit*, Sonderausstellung, Museum für Vor- und Frühgeschichte, Schirn Kunsthalle, Frankfurt, Frankfurt a.M. (29. Januar bis 17. April 1994), 1994, p. 15-18.
- R. Florescu, *Die römische Kunst in der Dobrudscha*, în *Goldhelm, Schwert und Silberschätze. Reichtümer aus 6000 Jahren rumänischer Vergangenheit*, p. 95-97.
- R. Florescu, Grigore Popescu Arbore, *Lo stato e la civiltà dei Daci*, în *I Daci*, Firenze, Palazzo Strozzi, 26 marzo-29 giugno 1997, Electa, Milano, 1997, p. 11-19.
- R. Florescu, *La Dacia, il paese e la sua posizione geografica*, în *I Daci*, 1997, p. 20-21.
- R. Florescu, *L'arte dei daci*, în *I Daci*, 1997, p. 79-89.

Cartografie

- Harta Imperiului Roman*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1955.
- Harta Patriei noastre din cele mai vechi timpuri până la sfârșitul stăpînirii romane în Dacia* (în colaborare), Editura Didactică și Pedagogică, București, 1956 (ed. a II-a 1958).

Harta Patriei noastre din epoca migrațiunilor până la formarea statelor feudale românești (în colaborare), Editura Didactică și Pedagogică, București, 1956 (ed. a II-a 1958).

Atlas istoric (în colaborare), Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971.

Cursuri universitare și postuniversitare

Curs de arheologia României, Institutul de Arte Plastice "N. Grigorescu" (Academia de Arte Plastice), București, 1965-1970; 1980-1991; Universitatea Athenaeum, București, 1990-1991.

Curs de istoria artei antice universale, Institutul de Arte Plastice "N. Grigorescu", București, 1970-1980.

Curs de muzeologie, Institutul de Arte Plastice "N. Grigorescu" (Academia de Arte Plastice), București, 1980-1991; Universitatea Athenaeum, București, 1990-1991.

Curs de istoria artei antice în România, Institutul de Arte Plastice "N. Grigorescu", București, 1970-1980; Universitatea Athenaeum, București, 1990-1991.

Curs de conservarea bunurilor culturale, Institutul de Arte Plastice "N. Grigorescu", București, 1980-1990.

Curs de conservarea monumentelor, Institutul de Arte Plastice "N. Grigorescu", București, 1985-1990.

Curs de antropologie culturală, Institutul de Arte Plastice "N. Grigorescu", București, 1980-1990.

Curs de arheologie universală, Universitatea Athenaeum, București, 1990-1991.

Muzeotehnică și istorie modernă și contemporană, curs postuniversitar, București, 1981-1982, programa analitică și programa calendaristică CSPC.

Muzeotehnică și istoria artelor, curs postuniversitar, București, 1981-1982, programa analitică și programa calendaristică CSPC.

Expertiză și muzeotehnică – pictură, tempera pe lemn, curs postuniversitar, București, 1983-1984, programa analitică și programa calendaristică CSPC.

Expertiză și muzeotehnică – arte decorative, curs postuniversitar, București, 1983-1984, programa analitică, program calendaristic, CSPC.

Restaurare pictură tempera pe lemn, curs postuniversitar, București, 1984, programa analitică, program calendaristic CSPC.

Ornamentică și arte decorative, curs postuniversitar, programă analitică, program calendaristic.

Istoria porțelanului și sticlei, curs postuniversitar, programă analitică, program calendaristic.